

Od redaktora naczelnego

Szanowni Państwo,

Przekazujemy w ręce Czytelników pierwszy numer *Przeglądu Historyczno-Wojskowego* (dalej: PHW) w 2025 r. Znajdą w nim Państwo osiem artykułów naukowych, jeden materiał źródłowy oraz jeden tekst recenzyjny.

Podróż przez karty historii rozpoczynamy w pierwszej połowie XVII w. W artykule Emila Kalinowskiego poznajemy bliżej postać Idziego Kalinowskiego – jednego z mniej znanych pułkowników wśród lisowczyków, czyli polskich najemników na służbie cesarskiej. Tekst opowiada o losach zarówno dowódcy, jak i – częściowo – jego formacji oraz przybliża dzieje cesarskich zaciągów w Rzeczypospolitej w latach 1625–1627.

Autorem następnego tekstu jest Wiktor Szymborski, który omawia zagadnienie sztuki okopowej związanej ze sferą sacrum czasów I wojny światowej. Korzystając z zachowanych wspomnień i pamiątek żołnierzy, pokazuje przykłady tworzenia m.in. wyjątkowych dekoracji związanych z obchodami świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocy.

Bartłomiej Janicki, na podstawie lektury czasopism humorystyczno-satyrycznych Kocynder (polski) i Pieron (niemiecki) wydawanych na Górnym Śląsku, przedstawia satyrę graficzną – tę zogniskowaną na jak najbardziej niekorzystnym przedstawianiu obrazu przeciwnika. Był to okres, gdy zapadła decyzja o zorganizowaniu na Górnym Śląsku plebiscytu w celu rozstrzygnięcia jego przyszłej przynależności państwowej, a walka o władzę odbywała się na różnych frontach.

Kolejny autor, Tomasz Głowiński, poddał analizie koncepcje „militaryzacji” Korpusu Ochrony Pogranicza, formacji stworzonej w 1924 r. dla zabezpieczenia wschodniej granicy II RP. Przewidywano, że w razie agresji ze strony Niemiec lub Związku Sowieckiego zostanie ona uwzględniona w planach mobilizacyjnych Wojska Polskiego. Ostatecznie już wiosną w 1939 r. część oddziałów KOP przerzucono na zachód. Na wschodzie pozostały rezerwy.

Jeśli chodzi o okres II wojny światowej, to przedstawiamy Czytelnikom dwa artykuły. Pierwszy z nich, którego autorem jest Krzysztof Persak, proponuje nowe krytyczne odczytanie źródeł dotyczących podejmowanych przez oddziały dywersyjne Armii Krajowej akcji, których celem było wysadzenie w powietrze muru getta warszawskiego podczas powstania kwietniowego w 1943 r. Zderzenie źródeł pisanych z ich topograficznymi i ikonograficznymi odpowiednikami pozwoliło spojrzeć na działania polskiego podziemia z innej perspektywy oraz przedstawić nowe interpretacje i wyjaśnienia. W niektórych zaś przypadkach – doprowadziło do częściowej dekonstrukcji utrwalonej w klasycznej historiografii wersji wydarzeń. Autorem drugiego tekstu dotyczącego II wojny światowej jest Kasper Bednarek, który na podstawie relacji i wspomnień żołnierzy AK przedstawił zagadnienie zrzutów alianckich w 1944 r. na terenie Obszaru Lwowskiego AK. Broń i sprzęt pochodzące z tych dostaw zasilaty miejscowe oddziały partyzanckie AK.

Następny tekst, autorstwa Adriana Świerbutowskiego, odnosi się do czasu „wojny po wojnie”, kiedy różne formacje podległe administracji państwa komunistycznego skupione były na zwalczaniu oddziałów podziemia niepodległościowego. Autor opisuje największe starcie, do jakiego doszło na Białostocczyźnie. 8 lipca 1945 r. żołnierze 1 Praskiego Pułku Piechoty ludowego Wojska Polskiego (którzy dwa miesiące wcześniej brali udział w zdobywaniu Berlina) próbowali osaczyć i rozbić zgrupowanie partyzanckie o kryptonimie „Piotrków” należące do struktur Armii Krajowej Obywatelskiej Inspektoratu Białystok. Tekstem zamykającym blok *Artykuły i studia* jest praca Jacka Lasoty. Jej główny cel to prezentacja wyników badań, które Autor przeprowadził wśród oficerów-uczestników studiów podyplomowych realizowanych na Wydziale Wojskowym Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. Pytania dotyczyły tego, jakie zmiany należy wprowadzić do programu przedmiotu historia sztuki wojennej na studiach podyplomowych i kursach prowadzonych przez Wydział Wojskowy, uwzględniając oczekiwania ich uczestników. Podsumowaniem artykułu są wytyczne pomagające opracować programy zajęć na poszczególnych poziomach studiów podyplomowych.

W dziale *Materiały źródłowe* publikujemy dokumenty dotyczące Dywizji Warszawskiej Organizacji Wojskowej Unia (OWU). Do druku przygotował je Radosław Stróżyk. Wspomniana organizacja konspiracyjna działała od października/listopada 1941 do marca 1942 r. Stanowiła formację zbrojną ruchu unijnego. W jej składzie znalazły się oddziały wojskowe Warszawianki, Grunwaldu i Organizacji Wojskowej „Wilki”. Dokumenty pozwalają poznać strukturę organizacyjną związku i wchodzących w jego skład oddziałów oraz pokazują główne kierunki ich działalności.

Ostatnią pozycją w pierwszym numerze periodyku naukowego Wojskowego Biura Historycznego jest artykuł recenzyjny Jacka Chrobaczynskiego.

Autor dzieli się w nim swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi najnowszej książki Piotra M. Majewskiego, *Brzydkie słowo na „k”. Rzecz o kolaboracji*, opublikowanej przez Wydawnictwo Krytyki Politycznej.

Zachęcamy do lektury cyfrowej wersji czasopisma pod adresem: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/pages/numery-phw-2018-09-25-f/>.

Redaktor naczelny winien jest Czytelnikom przekazanie informacji o tym, że w życiu wewnętrznym redakcji zaszły zmiany. Dziękuję Marcie Cękalskiej, która przez ostatnie lata pełniła funkcję sekretarza redakcji. Życzę powodzenia w nowym obszarze zawodowego życia. W gronie redakcyjnym witam nowych jej członków i życzę owocnej pracy na rzecz PHW.

Sławomir Poleszak